

[Undervisningsministeren.]

finansudvalget 5-årige investeringsplaner med angivelse af værelseantallet, den geografiske fordeling af projekterne samt af udgifterne hertil. Udviklingen af bevillingsrammerne viser, at der er sket en meget betydelig stigning med hensyn til de midler, der afsættes til dette formål:

Finansloven 1966-67	22	mill. kr.
Finansloven 1967-68	48	—
Finansloven 1968-69	62	—
Forslag til finanslov 1969-70	70	—
Budgetoverslag 1970-71	73	—
Budgetoverslag 1971-72	74,5	—
Budgetoverslag 1972-73	76	—

Ud over disse beløb er på bevillingsforslagene afsat udgifter til monteringsstilskud med ca. 2.000 kr. pr. værelse.

Inden for de angivne rammer, hvoraf også afholdes udgifter til grundkøbslån og til projekteringslån, vil det inden for det nuværende prisniveau være muligt at yde støtte til en produktion på godt 3.000 værelser om året. Dette indebærer, at der frem til 1972 i alt vil være sikret 25.000 kollegieværelser iberegnet de nu eksisterende. Omkring 1960 var der i hele landet ca. 2-3.000 kollegieværelser. Der er altså her over en ret kort årrække tale om en meget betydelig indsats. Hermed er ikke sagt, at behovet ikke er større. Det vil tværtimod være ønskeligt yderligere at øge produktionen, men dette må afhænge af de finansielle muligheder efter en samlet afvejning og prioritering af opgaverne.

De uddannelsessøgendes organisationer har anslået behovet i 1972 til ca. 75.000 kollegieværelser. En behovsopgørelse må på dette felt hvile på et vist skøn baseret på antallet af uddannelsessøgende og disses boligønsker, hvortil kommer andre faktorer, der påvirker situationen, herunder især lejeniveauet og boligmulighederne i øvrigt.

Det antal unge under uddannelse, der for at gennemføre deres videregående uddannelse må flytte bort fra deres hjemsted, udgør, for så vidt angår universiteter, læreanstalter, teknika og seminarier i København og Århus, for øjeblikket ca. 18-19.000 unge. I 1972 anslås det skønsmæssigt for alle unge under uddannelse i hele landet, at henvend 50.000 søger uddannelse borte fra deres hjemsted.

De uddannelsessøgendes organisationer har rejst krav om, at statsstøtten forhøjes fra 45 til 65 pct. for at nedbringe lejen i kollegierne. Som det fremgår af bemærkningerne, ligger den gennemsnitlige husleje på ca. 232 kr. månedlig, i København er gennemsnitslejen noget højere, ca. 278 kr. om måneden. Selv om lejudgifterne specielt i Københavnsområdet ligger ret højt, må de, når man tager hensyn til kvaliteten i det nyere kollegiebyggeri og til det almindelige lejeniveau, anses for acceptable også i forhold til de studerendes gennemsnitlige boligudgifter. Kollegieloven sigter efter sit formål på at yde støtte til opførelse af kollegier til en ensartet, rimelig leje. Inden for det enkelte kollegium er det næppe praktisk muligt at graduere lejen med hensyn til de enkelte kollegianeres indkomst. Også af hensyn til de unge, der ikke kommer på kollegierne, bør en sådan støtte formentlig ydes gennem ungdommens uddannelsesfond.

Gennem rationalisering og samordning af byggeriet søges kollegieproduktionen intensiveret og billiggjort. Det er lykkedes ved en grundig teknisk og økonomisk behandling at fastholde stort set samme prisniveau i kollegiebyggeriet uanset stigningen i byggeindekset. Gennem moderne byggemetoder og gennem typisering af projekterne søges opnået kvalitetsforbedringer og forkortet byggetid, og de 5-årige investeringsprogrammer forbedrer mulighederne for ved planlægning at støtte disse bestræbelser.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til finansministeren, for at han kan fremsætte det nu anmeldte finanslovforslag.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg skal hermed tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til finanslov for finansåret 1. april 1969-31. marts 1970.

I forbindelse hermed skal jeg give en redegørelse for de udarbejdede budgetoverslag for de følgende tre finansår: 1970-71, 1971-72 og 1972-73. Budgetoverslagene vil blive omdelt samtidig med finanslovforslaget.

[Finansministeren.]

Efter folketingsvalget og regeringsskiftet for ti måneder siden var det de økonomiske og statsfinansielle problemer, der i første række stod på dagsordenen for det ny folketing og for regeringen. Danmarks økonomiske situation var præget af den netop gennemførte devaluering af den danske krone, og det var en væsentlig opgave bedst muligt at sikre de økonomiske fordele, der umiddelbart følger af en devaluering, og at modvirke dens ulemper.

Selv om anledningen til den danske devaluering kom udefra i form af den større engelske devaluering, kan vi ikke se bort fra, at den reelle baggrund i betydeligt omfang var præget af en svigtende balance i vor indenlandske økonomi. Vi havde gennem den sidste halve snes år vænnet os til, at levefoden — og det var både den private og den offentlige — stadig blev sat i vejret. Dette er i sig selv en god ting, men hvis der skal være et varigt grundlag for en sådan udvikling, er det en absolut nødvendighed, at den samlede produktion stiger mindst i samme takt. Gør den ikke det, er de højere indkomster, vi bevilger hinanden, uden reelt indhold.

Denne forudsætning for en sund økonomisk vækst var gennem en længere periode ikke til stede. Konsekvensen var et stadigt efterspørgselspres med en række uheldige tendenser i den økonomiske udvikling som nødvendige følger.

I vort forhold til udlandet havde vi en stigende forringelse af vare- og tjenestebalancen, hvis underskud voksede fra ca. 1,3 milliarder kr. i 1966 til ca. 2,2 milliarder kr. i 1967. Underskuddet måtte dækkes ved træk på valutareserverne og ved gældsstiftelse i udlandet; men begge disse udveje er kun farbare i et begrænset omfang.

Indenlandsk var udviklingen præget af stigende priser og omkostninger. Arbejdsmarkedets overenskomster indebar stigende lønninger fra foråret 1967 og yderligere stigninger fra foråret 1968 samt en nedsættelse af arbejdstiden. Disse virkninger på det

private arbejdsmarked overførtes stort set i samme omfang til tjenestemænd og andre offentligt ansatte og til andre indkomstgrupper i samfundet. Det stigende prisniveau udløste dyrtidsregulering af lønninger og andre pristalsregulerede ydelser.

Obligationskurserne faldt i 1967 trods den gældende rationering af realkreditte, og den effektive rente steg til en halv snes procent eller mere for lån med normal, rimelig sikkerhed. Nationalbankens diskonto nåede sit hidtil højeste niveau med forhøjelsen fra 6½ til 7½ pct. kort tid efter devalueringen.

Den hidtidige kraftige stigning i erhvervslivets produktion og omsætning var sidste efterår afløst af stagnation eller tilbagegang. Tilfælde af virksomhedsstandninger blev stadig hyppigere. Ved siden af den internationale konjunkturafmatning i 1966-67 var en væsentlig årsag utvivlsomt danske eksportvirksomheders øgede vanskeligheder i konkurrencen med udenlandske virksomheder, hvis omkostninger ikke var steget i samme takt som de danske. For landbrugs-eksportens vedkommende forstærkedes denne udvikling af fællesmarkedets øgede beskyttelse mod import af landbrugsprodukter fra lande uden for fællesmarkedet. Tilsvarende gjaldt fiskeriekseporten, der samtidig var ramt af ugunstige fangstvilkår.

Erhvervslivet var under disse forhold ikke i stand til at fremskaffe arbejdspladser til den normale tilvækst i den arbejdsføre del af befolkningen. Arbejdsløsheden, der frem til midten af 1960erne var faldet til så små tal, at den reelt måtte anses for bortfaldet, viste nu en stigende tendens.

Ved den nuværende regerings tiltrædelse forelå det af den forrige regering i efteråret 1967 — før devalueringen — udarbejdede finanslovforslag for 1968-69. Dette forslag udviste en udgiftsstigning på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet på 3,3 milliarder kr. Den direkte indvirkning på statsbudgettet af devalueringen, af de allerede udløste og forventede dyrtidsreguleringer samt de afledede virkninger af devalueringen, her-

[Finansministeren.]

under især et øget behov for støtte til landbruget, medførte en forrykkelse af udsigterne for statsfinanserne i 1968-69 — en forrykkelse, som ikke var indregnet i finanslovforslaget. Skønsmæssigt måtte der anslås en yderligere udgiftsstigning for staten på ca. 800 mill. kr. eller en samlet udgiftsstigning på over 4 milliarder kr.

I den økonomiske og statsfinansielle situation, der således forelå ved regeringsskiftet, fandt regeringen det nødvendigt at søge gennemført samordnede økonomiske indgreb på en række områder for over en bred front at foretage en begrænsning af den samlede efterspørgsel i samfundet. Kun herved ville det være muligt at genskabe den økonomiske balance og dansk erhvervslivs konkurrenceevne over for udlandet og dermed forudsætningerne for en varig økonomisk og beskæftigelsesmæssig fremgang.

Uden at gå i detaljer skal jeg kort omtale de midler, regeringen foreslog bragt i anvendelse, og som fik folketingets tilslutning. For statsfinansernes vedkommende var det væsentligt at gennemføre en begrænsning af stigningstakten på udgiftsbudgettet. I løbet af de små to måneder, der var til rådighed inden finanslovforslagets vedtagelse, lykkedes det at få udarbejdet og vedtaget ændringsforslag, der sammenlagt beskar udgiftsstigningen med ca. 600 mill. kr. De væsentligste poster i denne sparekampagne var en reduktion af boligfondens udlånsmidler med 262 mill. kr. og af forsvarsbudgettet med 125 mill. kr., medens begrænsningerne i øvrigt fordelte sig over en række af statsbudgettets enkeltposter.

Trods denne afdæmpning af udgiftsstigningen var det nødvendigt at forøge statens indtægter for blot at tilvejebringe balance med udgifterne. Med dette formål og for at begrænse den private efterspørgsel gennemførtes fra 1. april 1968 en forhøjelse af momsens fra 10 til 12½ pct.

Det umiddelbare merprovenu herved ansløges til 1 milliard kr., men denne indtægtsstigning modvirkedes i væsentlig grad ved lavere skøn over provenuet af selskabskatten og ved forøgelsen af udgiften til børnetilskud, heraf 85 mill. kr. som direkte kompensation for momsforhøjelsen til familier med børn.

Nettoresultatet af de nævnte foranstalt-

ninger blev således en forøgelse af overskuddet på statens drifts-, anlægs- og udlånsbudget fra ca. 650 mill. kr. på det oprindelige finanslovforslag til ca. 1.080 mill. kr. på den vedtagne finanslov for 1968-69. Det beregnede kasseoverskud forøgedes samtidig fra ca. 50 mill. kr. til ca. 450 mill. kr.

For at modvirke den prisstigningstendens, devalueringen indebar, og for at afbalancere de økonomiske indgrebs virkninger på lønmodtagere og erhvervsdrivende gennemførtes samtidig den midlertidige pris- og avancementstoplovgivning.

Endelig skal jeg nævne, at regeringen for at animere til en forøget opsparing fik gennemført loven om en opsparingspræmieringsordning, samt at der for at tilskynde erhvervslivet til øget investering i produktionsapparatet skete forbedring af de skattemæssige afskrivningsregler.

Størstedelen af de nævnte foranstaltninger er af en sådan karakter, at de ikke umiddelbart virker populære. Det var da heller ikke af lyst, regeringen tog initiativet til denne økonomiske stramning, men ud fra en erkendelse af, at situationen for hele landets økonomi var sådan, at der måtte en virkelig kraftig indsats til, hvis udviklingen skulle vendes. Hvis vi nu i dag forsøger at analysere situationen, vil jeg tro, at man her i folketinget og i offentligheden vil være enig med regeringen i, at det er lykkedes at vende den økonomiske udvikling i en positiv retning. Hermed være ikke sagt, at vi kan være tilfredse med den opnåede økonomiske status — og det var vel heller ikke at vente efter så kort tid — eller at regeringen og de partier, den er udgået af, alene kan tage bedringen til indtægt.

Det mest iøjnefaldende af de positive træk i udviklingen er, at det for første gang i lange tider er lykkedes at få bragt priserne stadige stigning tilnærmelsesvis til ophør. Ganske vist har denne tilstand kun varet nogle måneder, men regeringen vil gøre sit til, at stabiliseringen fortsætter. Herved vil der være skabt et godt grundlag for en løsning af andre økonomiske problemer.

I sammenhæng med prisstabiliseringen må nævnes den faldende „pris på penge“. I løbet af trekvart år er den effektive rente faldet med rundt regnet 1½ pct. Kurserne på obligationer er steget kendeligt, og selv

[Finansministeren.]

om Nationalbankens opkøb i perioder er væsentligt medvirkende til at opretholde det højere kursniveau, er kursstigningen indtrådt samtidig med en successiv afvikling af kreditrationeringen. Med i billedet hører også, at Nationalbanken tre gange i perioden har fundet grundlag for at ned-sætte diskontoen med en halv procent.

Foruden rentefaldets og prisstabiliserings direkte fordel for erhvervsliv og brugere er disse forhold medvirkende til at forbedre balancen i vor udenrigsøkonomi. Dansk erhvervsliv bliver gennem en relativ sænkning af pris- og omkostningsniveauet bedre i stand til at konkurrere med udenlandske produkter såvel inden for landets grænser som på vore eksportmarkeder. Det er endnu for tidligt at udtale sig endeligt om virkningen på betalingsbalancen for hele 1968, men alt tyder på, at underskuddet bliver mindre end i fjor. Når henses til den forringelse i landets bytteforhold over for en stor del af vore udenlandske handelspartnere, der indtraf som følge af den britiske devaluering, må der siges at foreligge en gunstig udvikling, selv om vi endnu ikke kan tale om en tilfredsstillende balance.

Bedringen på betalingsbalancen har samtidig fundet sted på trods af, at vilkårene for afsætning af danske landbrugsvarer ikke er bedret i 1968. Fremgangen kan da også i første række henføres til byerhvervene og særlig til industrien.

Nedgangen i industriens produktion og omsætning er siden foråret vendt i opadgående retning. Dette skyldes især de forbedrede eksportmuligheder. Produktionsstigningen er hidtil gennemført uden en tilsvarende stigning i erhvervslivets investeringer, hvilket antagelig må henføres til, dels at der har været en uudnyttet kapacitet, dels at planlægning og beslutning om udvidelse af produktionsapparatet tager tid og er afhængig af erhvervenes forventninger om, at de forøgede afsætningsmuligheder bliver af varigere karakter.

Tilsvarende har der været nogen tilbageholdenhed med investeringer i boligbyggeriet. På dette felt har obligationsrationeringen gjort sig gældende, ligesom usikkerheden om det fremtidige indtægtsniveau utvivlsomt har været medvirkende. Der spores dog nu udsigt til, at vi fra foråret kan vente

en øget igangsætning inden for byggeriet. For så vidt angår kommunernes bygge- og anlægsaktivitet, er der allerede i 1968-69 budgetteret med en betydelig forøgelse i forhold til de samlede kommunale investeringsudgifter i 1967-68, og finansieringsvanskeligheder gør sig nu mindre gældende end i de foregående år.

Beskæftigelsessituationen har i den løbne del af 1968 fortsat været et alvorligt problem. Den stigning i ledighedsprocenten, der satte kraftigt ind i sidste halvdel af 1967, fortsatte ind i 1968. Den gennemsnitlige ledighedsprocent i sidste finansår er opgjort til 3,8, og vi må nu regne med, at gennemsnitsprocenten i dette finansår kommer til at ligge op mod de 5 pct. Dette er ikke mindst for dem, der rammes af arbejdsløsheden, en alvorlig situation, men også ud fra et samfundssynspunkt er det utilfredsstillende. Heldigvis kan vi i dag pege på forhold, der viser en klar vending i beskæftigelsessituationen, og som berettiger til nogen optimisme for den fremtidige udvikling. Medens den samlede beskæftigelse i industrien udviste et fortsat fald gennem hele 1967, er den i de første tre kvartaler af 1968 øget med ca. 7.000.

Regeringens økonomiske politik er lagt til rette med henblik på at videreføre og forstærke den stedfundne vending i beskæftigelsessituationen, og ikke mindst den ændrede pengepolitik må forventes at slå igennem i øget aktivitet i de nærmeste måneder.

Afgørende for en gunstig udvikling i beskæftigelsen vil tillige være, at vi bevarer den fremgang, der er nået for industrieksporten. Dette forudsætter, at vi selv gør en indsats for at forstærke vore produkters konkurrencemuligheder på verdensmarkedet; men samtidig beror det jo også på forhold, som vi ikke selv er herre over; nemlig udlandets vilje og evne til at aftage vore produkter. For landbrugseksporten er der desværre ikke nogen lysning i sigte. Afsætningsvilkårene er utilfredsstillende både i England og i fællesmarkedet.

Konjunkturudviklingen i de lande, hvortil vi normalt afsætter vore produkter, har derimod indtil for nylig tegnet sig relativt godt for industrieksporten. Den valutakrise, der i november har rystet nogle af de store industrilande, må desværre føre til en betydelig

[Finansministeren.]

reservation med hensyn til, om højkonjunkturen vil fortsætte med samme styrke i 1969. De forholdsregler, der nu er truffet i Frankrig og Storbritannien vil i hvert fald medføre en afdæmpning af aktiviteten og lægge en bremse på omkostningsstigningerne og vil derfor skærpe kravene til dansk industris konkurrenceevne. Det er ikke mindst i erkendelse af den betydning, genoprettelsen af valutastabiliteten har for Danmarks eksporterhverv, at Danmark er gået med som deltager i kreditydelsen på godt 200 mill. kr. til Frankrig.

Så vidt det kan skønnes i dag, er der ikke risiko for, at januarpristallet vil udløse nogen dyrtidsregulering. Den nærmeste tids omkostningsudvikling vil derfor især være afhængig af resultatet af de kommende overenskomstforhandlinger.

Regeringen vil tilstræbe en så stabil pris-situation som muligt. Den fortsatte udvidede kontrol med priser og avancer må ses i denne sammenhæng.

Efter disse bemærkninger om den almindelige danske økonomiske situation skal jeg ganske kort resumere den seneste statsfinansielle udvikling.

Det i september fremlagte statsregnskab for 1967-68 udviste samlede udgifter til statens drifts-, anlægs- og udlånsvirksomhed på 21 milliarder kr. og samlede indtægter på godt 100 mill. kr. mindre. Inklusive bevægelserne på kapitalregnskabet sluttede året med et kasseunderskud på ca. 350 mill. kr. imod et budgetteret kasseoverskud på 165 mill. kr. Udgifterne i regnskabsåret har fulgt hovedlinjerne i finansloven for 1967-68, medens indtægterne specielt for afgifternes vedkommende ikke er indgået i det oprindeligt skønnede omfang.

På finansloven for indeværende finansår er der — efter de omtalte beskæringer af udgiftsstigningen og forøgelse af indtægterne — budgetteret med udgifter til drift, anlæg og udlån på godt 24,8 milliarder kr. og indtægter på 25,5 milliarder kr. Der er på finansloven regnet med et kasseoverskud på ca. 450 mill. kr. Efter de nu foreliggende reviderede skøn over udviklingen i de væsentligste poster på statsbudgettet må der nu regnes med visse forskydninger i statsfinanserne, som vil forøge udgifterne med omkring 500 mill. kr. og reducere indtæg-

terne med et næsten lige så stort beløb. På udgiftssiden hidrører de største forskydninger fra den forøgede landbrugsstøtte, der medfører stigning med 125 mill. kr., forøgelse af vejrefusionerne med 50 mill. kr. samt statens nettobetaling til arbejdsløsheds-kasserne, der på baggrund af den øgede arbejdsløshed må antages at blive en del større end budgetteret. Det er dog vanskeligt at skønne over, hvor stor en del af merudgiften der når at vise sig i dette finansår, idet ikke alle kasserne dækker sig ind gennem forskudsrefusioner.

For indtægterne regnes der nu med et merprovenu af personskatter inklusive folkepensionsbidrag og arveafgift på omkring 250 mill. kr. Mønsen og andre afgifter ventes til gengæld at indbringe 600 mill. kr. mindre, heraf godt 300 mill. kr. som følge af de ændrede frister for afregningen af landbrugets moms.

Korrigeres finanslovens tal i overensstemmelse med disse skøn, må vi regne med, at vi i år får udgifter på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet på ca. 25,4 milliarder kr. og indtægter på godt 25 milliarder kr. Finanslovens kasseoverskud på 445 mill. kr. ændres tilsvarende til et kasseunderskud af omtrent samme størrelse. Den stedfundne pris- og lønudviklings direkte indvirkning på statsbudgettet må ventes ikke at overstige den afsatte pris- og lønstigningsreserve.

Tilrettelæggelsen af statens finanspolitik i 1969-70 må efter regeringens opfattelse finde sted med sigte på en videreførelse af den stabilisering af den samlede økonomi, der er påbegyndt i 1968. Dette betyder i første række, at vi må videreføre bestræbelserne på at begrænse stigningen i statens samlede udgifter med sigte på bedre overensstemmelse med den stigningstakt, som på længere sigt kan påregnes i hele samfundsproduktionen. Herved kan regering og folketing bidrage sit til en balanceret økonomisk udvikling og derigennem være med til at skabe forudsætning for større og stabil beskæftigelse og reel velstandsstigning.

Denne målsætning for statens udgiftspolitik lader sig dog ikke opfylde fra det ene år til det næste med de udgiftsforpligtelser, staten har i dag. En af vanskelighederne ved styringen af statens udgifter består i, at en del af tilskuddene til kom-

[Finansministeren.]

muner og institutioner er afhængige af beslutninger, som statsmyndighederne ikke har direkte indflydelse på. Denne adskillelse mellem den forbrugende myndighed og den betalende myndighed er næppe i alle tilfælde heldig ud fra en økonomisk vurdering af den enkelte disposition, og den er i hvert fald uhensigtsmæssig ud fra ønsket om at kunne styre statens udgiftspolitik. I forbindelse med den igangværende omlægning af landets amts- og kommunalinddeling stræber regeringen derfor efter en omlægning af den hidtidige byrdefordeling mellem stat og kommuner, således at der i størst muligt omfang sker sammenfald af den forbrugende og den betalende instans. I disse overvejelser indgår samtidig spørgsmålet om en decentralisering af ledelsen af visse statslige virksomheder med institutionsafdelinger spredt ud over landet, således at disse fremover henlægges under lokale myndigheder. Herved kan spares en del administration mellem institutioner og den centrale administration, ligesom andre rationaliseringsfordele muliggøres.

Den omtalte omlægning af byrde- og opgavefordelingen mellem stat og kommuner kan dog først bringes til udførelse, når ændringen af den amtskommunale inddeling er fastlagt, og indtil da vil de praktiske muligheder for ændringer af tilskudssystemet være forholdsvis begrænsede.

Blandt andet med henblik på at opnå en større fasthed i budgetlægningen og dermed muliggøre en begrænsning af udgiftsstigningen har regeringen indledt en ny budgetteringsmetode, for hvilken der nærmere er redegjort i indledningen til budgetoverslagene. Hovedindholdet heraf er, at der, inden de enkelte ministerier og styrelser udarbejder deres bidrag til finanslovsforslaget og budgetoverslagene for de følgende finansår, fastlægges rammer, som ikke må overskrides. Dette lader sig naturligvis kun gøre for de områder af udgiftsbudgettet, der ikke er bundet af lovgivningen eller er undergivet en tilsvarende fast binding. Budgetteringsrammerne fastlægges i det pris- og lønniveau, finanslovsforslaget skal udarbejdes i, i år altså i april 1968-priser og lønninger. Dette gælder såvel rammerne for finanslovsforslaget som for budgetoverslagene, således at den budgetmæssige be-

vægelsesmulighed fra det ene finansår til det andet kan aflæses direkte ved sammenligning af de respektive rammer. For at fremme mulighederne for — og tilskynde til — en mere langsigtet planlægning har man samtidig udvidet budgetoverslagsperioden med ét finansår.

De i år udarbejdede budgetter til finanslovsforslag og budgetoverslag omfatter således fire finansår: fra og med 1969-70 til og med 1972-73.

Der er herudover et behov for planlægning på adskilligt længere sigt. Efter overvejelse i et ministerudvalg har regeringen besluttet, at der skal tilvejebringes en sammenhængende perspektivplanlægning f.eks. frem til 1985, omfattende alle statens udgiftsområder. Hensigten var netop at se det samlede perspektiv i den offentlige udgiftspolitik og at skabe mulighed for at vurdere den i relation til hele samfundsøkonomien. De første resultater af dette arbejde påregnes fremlagt om to år.

Samtidig med den ny budgetrammeordning, der skal sikre en forhåndskontrol med udviklingen i statens udgifter, er der i år indført en ændret kontrol med statsstyrelsernes forbrug af personale. Fremgangsmåden er herefter den, at der i de personaleoversigter, der anføres i finanslovsforslagets anmærkninger for hver enkelt styrelse, er fastsat et maksimumstal for heltidsansatte i alle de personalekategorier, der findes i styrelsen. Det vil sige, at der principielt ved finansloven fastsættes samme begrænsning for hele det heltidsansatte personale i staten, som hidtil har været gældende for de små 40 pct., der er ansat i tjenestemandsstilling. Denne udvidede stillingskontrol har nødvendiggjort en ændret udformning af personaleoversigterne samt en ensartet afgrænsning af det personale, der betragtes som heltidsansatte. Som heltidsansatte medregnes herefter ansatte med en daglig arbejdstid på mindst halvdelen af den fastlagte arbejdstid for vedkommende stillingskategori. De nævnte ændringer skaber en mere præcis afgrænsning af, hvor mange nye stillinger de enkelte styrelser kan og må besætte, og imødekommer dermed et ønske fra finansudvalget om et klarere indhold i personaleoversigterne.

Endelig skal jeg nævne, at der er foretaget en ændret opstilling af finanslovsfor-

[Finansministeren.]

slaget, således at de bevillinger, der tidligere var opført på de særlige paragraffer for anlægsudgifter, det vil sige §§ 26, 27 og 28 samt § 30.I.A. og I.C., nu er overført til de respektive ministeriers paragraffer. Tilsvarende er bevillingsforslag for fondene, der hidtil var opført på § 25, henført til ministerparagrafferne. Hermed er nu samtlige bevillingsforslag, der vedrører en ministers forretningsområde, samlet på vedkommendes ministerparagraf. Finanslovforslaget svarer herefter i sin hovedopbygning til budgetoverslagene. Budgetterne for de egentlige statsvirkomheder er dog stadig adskilt fra de øvrige budgetposter på § 2.

Det samlede rammebelagte område inden for udgiftsbudgettet blev ved indkaldelsen af bidrag til finanslovforslaget for 1969-70 fastsat til ca. 15 milliarder kr. fordelt på 65 enkeltrammer. I forhold til de tilsvarende budgetposter på finanslov 1968-69 indebærer budgetteringsrammerne mulighed for en reel aktivitetsstigning på 5,9 pct. i 1969-70. Budgetteringsrammerne for de følgende tre budgetoverslagsår indebærer yderligere en reel stigning på henholdsvis 4, knap 3 og 2,7 pct. Samtlige de fastsatte budgetteringsrammer er optrykt som bilag til budgetoverslagspublikationen.

Ifølge de i øvrigt givne budgetteringsregler skulle hver af de fastlagte enkelttrammer principielt overholdes, men der var dog åbnet mulighed for, at der kunne tillades omflytning mellem rammerne. Denne mulighed har det ved den endelige udarbejdelse af budgetterne vist sig nødvendigt at benytte i begrænset omfang, hvor forudsætningerne havde ændret sig siden rammefastsættelsen. Der er på visse områder indarbejdet udgifter som følge af ny lovgivning, f. eks. udgifter i forbindelse med kildeskatten og udgifter ved den ny leukoselov. På ganske få områder er der endvidere tilladt overskridelse. Således er der f. eks. fra 1969-70 på socialministerens budget en overskridelse på godt 20 mill. kr. til daginstitutionerne, hvor udgifterne allerede i år er vokset en del mere end forudsat. Endvidere overskrides arbejdsministerens budget for 1969-70 med 4 mill. kr. til uddannelsesforanstaltninger for ikke-faglærte arbejdere. Fra 1970-71 er der tilsvarende en udvidelse af boligpro-

grammet i Grønland fortrinsvis som følge af nedlæggelsen af kulminen i Qutdligssat.

På finanslovforslaget andrager den samlede udgift på statens drifts-, anlægs- og udlånsbudget — altså såvel den rammebelagte del af budgettet som den lovbundne — 27.874 mill. kr. Det tilsvarende regnskabstal for 1967-68 og finanslovtal for 1968-69 er 21.011 mill. kr. og 24.846 mill. kr. Med de før nævnte indtrådte ændringer i finansårets løb må det nu antages, at udgiften i indeværende finansår vil stige til ca. 25,4 milliarder kr., hvorved de samlede statsudgifter fra sidste finansår til indeværende finansår vil være steget med ca. 20 pct. I forhold hertil udviser finanslovforslaget en reduktion i stigningstakten til ca. 12 pct.

Forudsætningen for, at denne gunstige udvikling i udgiftsforløbet bliver en realitet, er naturligvis, at budgettet for 1969-70 kan holde. Usikkerheden er som sædvanlig størst for så vidt angår pris- og lønudviklingens indvirkning og særlig i et år, hvor der skal indgås nye arbejdsoverenskomster. Med den indtrådte afdæmpning af prisstigningen må det imidlertid være berettiget at vente en væsentlig mindre dyrtidsvirkning i 1969-70 end i år, både på statens varekøb og på personaleudgifter. Da vi samtidig i 1969-70 har indregnet den fulde virkning af momsen på statens egne udgifter, har der kunnet foretages en væsentlig nedsættelse af reserverne til imødegåelse af merudgifter som følge af løn- og prisstigninger: Der er til dette formål afsat en reserve på 1.800 mill. kr., medens den tilsvarende reserve på den vedtagne finanslov for i år blev fastsat til 2.450 mill. kr. Til imødegåelse af merudgifter ved ændringsforslag til finanslovforslaget og til tillægsbevillinger i finansårets løb er afsat 175 mill. kr. og til merudgifter ved ny lovgivning 200 mill. kr.

For at give et så realistisk billede som muligt af det forventede udgiftsforløb har finansministeriet tillige i budgetoverslagene for de følgende tre finansår afsat reserver til udgifter ved ny lovgivning og merbevillinger. Da sådanne merudgifter erfaringsmæssigt ofte først slår igennem nogen tid efter de trufne beslutninger, er reserverne her afsat stigende fra 600 mill. kr. i 1970-71 til 1.000 mill. kr. i 1971-72 og yderligere til 1.400 mill. kr. i 1972-73.

[Finansministeren.]

Der vil herefter i de udarbejdede udgiftsbudgetter og budgetoverslag i løbet af de fire finansår fra 1969-70 til 1972-73 være indeholdt reelle udgiftsstigninger fra år til år på 6 pct. som nævnt i 1969-70, ca. 5½ pct. i de to følgende finansår og godt 4 pct. i 1972-73. Til sammenligning kan jeg anføre, at den tilsvarende reale stigning i statens samlede udgifter i finansårene 1966-67, 1967-68 og de forventede udgifter, som jeg har redegjort for, i 1968-69 udgør omkring 10 pct. i forhold til regnskabstallene for finansåret før.

Jeg vil gerne understrege, at selv om den foretagne budgetlægning således er udtryk for en væsentlig neddæmpning af forøgelsen på statens udgiftsbudget, er der dog tale om en betydelig årlig udvidelse, og stigningstakten vil næppe i perioden ligge under den samtidige stigningstakt i samfundsproduktionen.

Udvidelsen af det samlede udgiftsbudget fordeler sig ikke jævnt på de enkelte budgetområder, men indeholder tværtimod store variationer, som kan ses som udtryk for regeringens bestræbelser for at prioritere statens forskellige opgaver. De to største budgetområder, socialministerens og undervisningsministerens, der omfatter henimod halvdelen af det samlede udgiftsbudget, har således gennem budgetteringsperioden fået en andel på to tredjedele af den samlede vækst på budgettet. En kraftigere vækst end gennemsnittet forekommer ligeledes på udenrigsministerens budget som følge af, at den tidligere forudsatte stigning i Danmarks bidrag til udviklingslandene er opretholdt. Tilsvarende udviser grønlandsministerens budget en fortsat kraftig vækst væsentligst på anlægsvirksomheden og udgifter til forbedringer af den grønlandske befolknings sociale forhold. På indenrigsministerens budgetområde er særlig lagt vægt på den fortsatte udbygning og modernisering af statshospitalerne og i øvrigt på udgifterne til sygehus- og sundhedsvæsenet. Forsvarsudgifterne stiger i 1969-70 en del mere, end priser og lønninger kan begrunde, dels fordi udgifterne i indeværende finansår er reduceret med 125 mill. kr., men i de følgende år kun med godt 50 mill. kr., dels fordi budgettet nu efter den amerikanske våbenhjælp

ophør i stigende grad belastes med materielanskaffelser. Den gennemsnitlige årlige stigning i de tre følgende finansår reduceres imidlertid til 1½ pct. eller væsentligt under den samlede stigningstakt.

På finanslovsforslagets samlede investeringsbudget — altså udgifter til anlægsarbejder, anlægstilskud, ejendomserhvervelser og udlån — er der ud over reserver afsat ca. 3,8 milliarder kr., en stigning på 600 mill. kr. i forhold til dette års finanslov og på 800 mill. kr. i forhold til regnskabstallene for 1967-68. Den væsentligste del af denne stigning i anlægsudgifterne vedrører statens anlægsudgifter, der fra 1968-69 forøges med godt 400 mill. kr., medens udlånene øges med 130 mill. kr. Ministeriet for offentlige arbejders område, herunder indbefattet statsvirksomhederne, omfatter langt den største post på statens investeringsbudget, nemlig 1,2 milliarder kr. På det øvrige budgetområde ligger de væsentligste anlægsudgifter på Grønlands-, undervisnings- og forsvarsministeriet samt social- og indenrigsministeriet.

I indledningen til finanslovsforslagets anmærkninger er som sidste år optaget en samlet oversigt over personale optaget på personaleoversigterne til de enkelte driftskonti. Den viser i kolonne 1, at antallet af heltidsansat personale i staten androg små 150.000 den 1. april i år. I kolonne 4 er angivet det forventede gennemsnitlige antal ansatte i finansåret 1969-70, eller sagt på en anden måde: det personale, til hvis aflønning der er søgt bevilling på finanslovsforslaget. Dette samlede gennemsnitstal udgør 155.000 eller en stigning på ca. 6.000. Da det sidstnævnte personaletal er gennemsnitstal for finansåret 1969-70, viser forskellen statens personaleforøgelse gennem 1½ år, d.v.s. at stigningen på årsbasis er ca. 4.000 ansatte.

Da der ved opgørelsen af personalet sidste år blev medtalt en del ansatte med mindre end halv daglig arbejdstid, lå de tilsvarende totaltal i anmærkningerne til finanslovsforslaget sidste år på et højere niveau. Det faktiske antal ansatte pr. 1. april 1967 var opgjort til ca. 158.000 og det forventede gennemsnitlige antal ansatte i 1968-69 til ca. 168.000. Stigningen udgjorde ca. 9.600 eller på årsbasis ca. 6.400. Selv med korrektion for den ændrede opgørelsesform er der

[Finansministeren.]

en klar afdæmpning i personalevæksten, en udvikling, regeringen vil søge fremmet gennem rationaliseringsforanstaltninger i de enkelte styrelser og gennem den skærpede stillingskontrol. I budgetoverslagene er personaleudviklingen i overensstemmelse med disse bestræbelser yderligere afdæmpet, således at stigningen fra 1971-72 til 1972-73 er reduceret til ca. 3.000 ansatte.

De på finanslovsforslaget opførte indtægter er budgetteret under forudsætning af stort set uændrede skatte- og afgiftsregler. For så vidt angår indkomstkatten af personer, sker der som bekendt en omlægning af opkrævningen ved kildeskattens indførelse 1. januar 1970. Da de nye udskrivningsregler imidlertid endnu ikke er fastsat, er indkomstkatten foreløbig budgetteret med anvendelse af de gamle udskrivningsregler for hele finansåret, dog korrigeret for bortfaldet af sambeskatningen fra 1. januar 1970. Efter et meget foreløbigt skøn vil de samlede indkomster fra kalenderåret 1967 til 1968 stige med omkring 9 pct. På dette grundlag er provenuet i finansåret 1969-70 foreløbig anslået til små 9,7 milliarder kr. eller en stigning fra finanslovens provenuskrøn på ca. 1,7 milliarder kr.

Som følge af de ændrede afskrivningsregler er selskabsskatten budgetteret til 700 mill. kr. mod 800 mill. kr. på finansloven 1968-69.

Udgiften til børnetilskud skønnes at ville andrage 1.100 mill. kr. i finansåret 1968-69. For 1969-70 er udgiften på § 1 kun opført med 770 mill. kr., idet børnetilskud fra kildeskattens indførelse overføres til socialministerens budget.

De af tolddepartementet oppebårne afgifter er under forudsætning af uændrede regler budgetteret til knap 13,3 milliarder kr. mod 12,4 milliarder kr. på indeværende års finanslov. Som omtalt skønnes der en mindreindtægt i år på ca. 600 mill. kr. Af det forventede provenu i 1969-70 hidrører knap halvdelen fra moms.

De samlede statsindtægter er anslået til 28.280 mill. kr., hvilket giver et budgetteret overskud i 1969-70 på statens drifts-, anlægs- og udlånsbudget på godt 400 mill. kr. Inklusive nettoudgiften på kapitalbudgettet på godt 200 mill. kr. kan der herefter på

grundlag af det fremsatte finanslovsforslags tal ventes et kasseoverskud på 180 mill. kr.

Det er regeringens opfattelse, at det uanset bedringen i landets samlede økonomiske stilling, og uanset at der er grund til en vis optimisme med hensyn til den fremtidige udvikling, ikke på nuværende tidspunkt vil være forsvarligt at foretage nogen slækkelse af finanspolitikken i forhold til den linje, som kommer til udtryk i det fremsatte finanslovsforslag. Regeringen finder derfor at måtte afvise eventuelle krav om nedsettelse af statens indtægter, men vil ikke udelukke, at der kan blive tale om mindre omlægning mellem de enkelte indtægtsarter.

Såfremt forholdene ændrer sig væsentligt i løbet af vinteren og de første forårs måneder, har vi imidlertid i år en særlig mulighed for at tage finanspolitikken op til ny vurdering. Jeg tænker her på, at vi i år foruden den sædvanlige udskrivningslov skal have vedtaget en yderligere udskrivningslov omkring maj måned gældende fra kildeskattens indførelse. Til den tid vil vi have et bedre overblik over de økonomiske vilkår, der vil blive gældende i finansåret 1969-70.

Med disse bemærkninger, og idet jeg i øvrigt henviser til det fremsatte lovforslag, de udførlige anmærkninger samt til budgetoverslagene for årene 1970-71 til 1972-73, skal jeg anbefale finanslovsforslaget for finansåret 1969-70 til folketingets velvillige behandling.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte finanslovsforslag er eller vil blive omdelt.

Ligeledes uden for dagsordenen giver jeg ordet til ordføreren for udvalget til valgsprøvelse, for at han kan gøre indstilling til tinget om godkendelse af et valg.

Ordføreren for udvalget til valgsprøvelse (Ib Thyregod): I skrivelse af 25. ds. anmodede folketingsmand Per Federspiel om, at der på grund af midlertidig varetægelse af offentligt hverv måtte blive meddelt ham orlov fra og med den 29. ds., og den 28. ds. vedtog folketinget at meddele den ønskede orlov samt at indkalde stedfortræderen som midlertidigt medlem fra og med den 29. ds. 1. stedfortræder for venstre i Århus amts-

[Ib Thyregod.]

kreds, hvor hr. Per Federspiel er valgt, er kontorassistent fru Irma Madsen, der har erklæret sig villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af den nævnte orlov.

Udvalget til valgs prøvelse har gennemgået den af indenrigsministeriet i medfør af valglovens § 50 udarbejdede stedfortræderliste og de øvrige dokumenter og indstiller herefter enstemmigt, at kontorassistent fru Irma Madsen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 29. november d.å.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af kontorassistent fru Irma Madsen som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 29. november 1968

vedtoges enstemmigt med 102 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af den i London, Moskva og Washington den 1. juli 1968 undertegnede traktat om ikke-spredning af kernevåben.

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. VII) findes i tidenden sp. 875, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 319).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning
vedtoges enstemmigt med 103 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet ministeren for nedrustningsspørgsmål meddelelse om denne vedtagelse.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 72) findes i tidenden sp. 1958).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om naturfredning.

(Lovforslaget (nr. 71) findes i tillæg A. sp. 1817, fremsættelsen i tidenden sp. 1643).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kampmann: Først en bekræftelse af konklusionen for socialdemokratiets ordfører ved behandlingen af naturfredningsloven her i tinget før sommerferien. Socialdemokratiet erkender fuldt ud behovet for en reform på dette vigtige område og vil så aktivt som muligt medvirke hertil i det kommende udvalgsarbejde. Vi har naturligvis en række ønsker om ændringer i det fremsatte lovforslag, men under forudsætning af, at regeringen virkelig ønsker den størst mulige enighed om den kommende lovgivning, går jeg ud fra, at synspunkterne i det følgende tillægges en rimelig vægt under det videre arbejde med den endelige lovgivning.

To forhold bidrager dog til yderligere be-